

„Pokrok“ a filosofie

V tom, jak Heidegger s despektem mluví o „pokroku“, je něco podezřelého. Především ta formulace „stejnoseměrný postup vpřed ve smyslu tzv. pokroku“ (s. 13) – proč by pokrok neměl být třeba vícesměrný, tentativní, experimentující? A proč by nemohl mít svůj rozběh nebo zase svá zastavení nebo dokonce začít upadat? Můžeme opravdu mluvit o tom, že filosofie „je úsilím o rozvíjení a vyjasňování stále týchž několika problémů“? Co to je vlastně problém? Cožpak problém není něco, na čem se my sami svým pochopením podílíme? A nemůže být „pokrok“ v tom, jak to své pochopení vylepšujeme a prohlubujeme? A pokud opravdu rozvíjíme a vyjasňujeme nějakou myšlenku starších filosofů, proč bychom měli mít za to, že se tak jen vracíme zpět k tomu, co už měli na mysli oni sami? Proč chceme trvat na tom, že jde o stále tytéž problémy, tytéž základní myšlenky? Není to vracení k starším myšlenkám jen takovým nácvikem náročného uchopení něčeho, co sice už uchopili kdysi jiné, ale co nás má uschopnit k tomu, abychom my teď uchopili něco vsutku nového, čím se nebudeme jen vracet, ale čím uděláme opravdu jakýsi krok „kupředu“? A proč „kupředu“? Inu proto, že to nové přichází z budoucnosti, takže se k němu nemůžeme dostávat žádným vracením, žádným návratem k tomu, co tu už bylo a co už jednou bylo uchopeno. Podaří-li se to třeba jen jednou za sto let, může to v těch mezidobách vypadat, jako bychom se takřka nehnuli z místa – ale to je přece jen zdání!

(Písek, 080916-3.)